

2.2. Kritérium fiskální stability

- **Předepsaná úroveň relativního deficitu veřejných rozpočtů a dluhu vládního sektoru**

Fiskální kritérium se skládá ze dvou částí – předepsaný limit se týká jednak deficitu veřejných financí, jednak dluhu vládního sektoru, přičemž obě nominální veličiny jsou vztaženy k HDP v běžných cenách. Smyslem určeného kritéria je zajistit dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí, které by neměly vykazovat nadměrný schodek. V maastrichtské smlouvě stojí, že země toto kritérium plní za situace, že v době šetření se na ni nevztahuje rozhodnutí o nadměrném schodku.

Podle Paktu růstu a stability nesmí deficit veřejných rozpočtů² dané země za běžné ekonomické situace převýšit hranici 3 % HDP považovanou za ochranu stability veřejných rozpočtů. Poměr veřejného zadlužení k HDP nemá překročit hranici 60 % HDP. Pokud tomu tak je, zahájí Evropská komise se zemí proceduru o nadměrném schodku.

- **Rovnováha veřejných financí se zlepšuje s výjimkou Maďarska a Slovenska, s přebytkem pouze Estonsko**

Rovnováha veřejných financí měřená deficitem veřejného sektoru k HDP se za celou skupinu „10“ zlepšuje. Jestliže v roce 2003 činil tento deficit v průměru za všechny země, které rok poté vstoupily do EU, -4,3 % HDP, pak v roce 2006 již jen -2,2 % HDP (graf č. 36). Tendenci k redukci schodku se vymyká Maďarsko s velkými problémy vnitřní rovnováhy, a to časově právě po vstupu do EU. Tato okolnost však nemá s deficitem přímou souvislost, vyplývá spíše z hospodářské politiky země. Jedinou zemí se zdravými veřejnými financemi, pokud za ně považujeme přebytkové hospodaření vládního sektoru, je z uvedené skupiny „10“ pouze Estonsko, kde má výše kladného salda mezi příjmy a výdaji vládního sektoru po roce 2004 růstovou tendenci.

- **Země skupiny „10“ jako celek plní maastrichtské fiskální kritérium již od roku 2004**

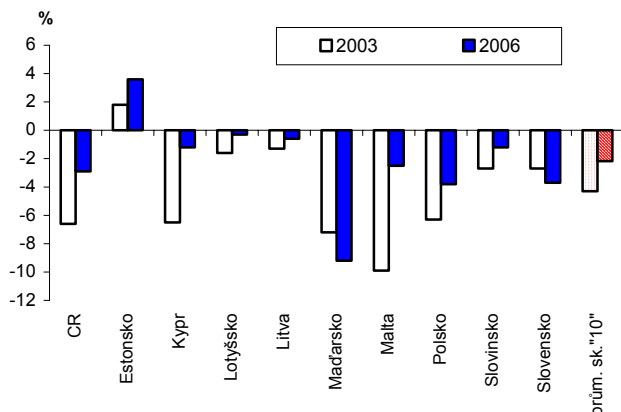
Je nepochybné, že obecně má pozitivní posun v hospodaření vládních sektorů těchto zemí příčinu v rychlých růstech jejich ekonomik, je-li fiskální kritérium definováno jako poměr deficitu k nominálnímu HDP. Za zvláštní analýzu by pak stály otázky, zda tempo redukce schodků odpovídá tempům ekonomického růstu v jednotlivých zemích či zda je tato šance ke zlepšení vnitřní rovnováhy spíše promrhávána.

V letech 2004-2006 neměly problém s plněním fiskálního kritéria deficitu pouze pobaltské země a Slovinsko. V ostatních nových zemích EU skupiny „10“ převyšoval alespoň v některém z uvedených let schodek rozpočtu 3 % jejich nominálního HDP.

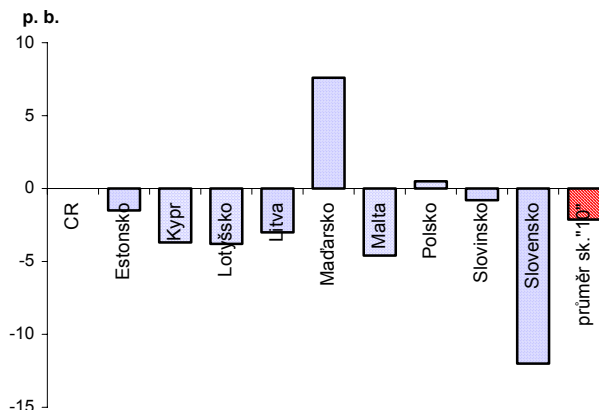
Ke zlepšování schodků dochází i ve vyspělých zemích unie. Proti saldu -3 % HDP z roku 2003, který byl za uskupení EU 15 druhým nejhorším ročním výsledkem po roce 1995 (-5,3 % HDP), zde činil v roce 2006 deficit jen 1,5 % HDP především díky zlepšení Německa (z -4 % na -1,6 %) a Francie (-4,1 % na -2,5 %) v uvedeném období. V Itálii se veřejné finance dále relativně zhoršují (-3,5 % HDP v roce 2003, -4,4 % v roce 2006).

² Podle „Maastrichtské dohody“ (Protokol při postupu při nadměrném schodku) znamená rozpočtový schodek (přebytek) čistou půjčku celého vládního sektoru (ústřední vlády, vlády států, místní správy a systému sociálního zabezpečení). Primární přebytek znamená rozpočtový deficit/přebytek bez úrokových poplatků (konsolidovaných).

Graf č. 34 Deficit veřejných financí - plnění fiskálního kritéria (v % nom. HDP)

Graf č. 35 Zlepšení/zhoršení vládního dluhu k HDP (změna v p. b., 2006 proti 2003)

Pramen: Eurostat, vlastní propočty

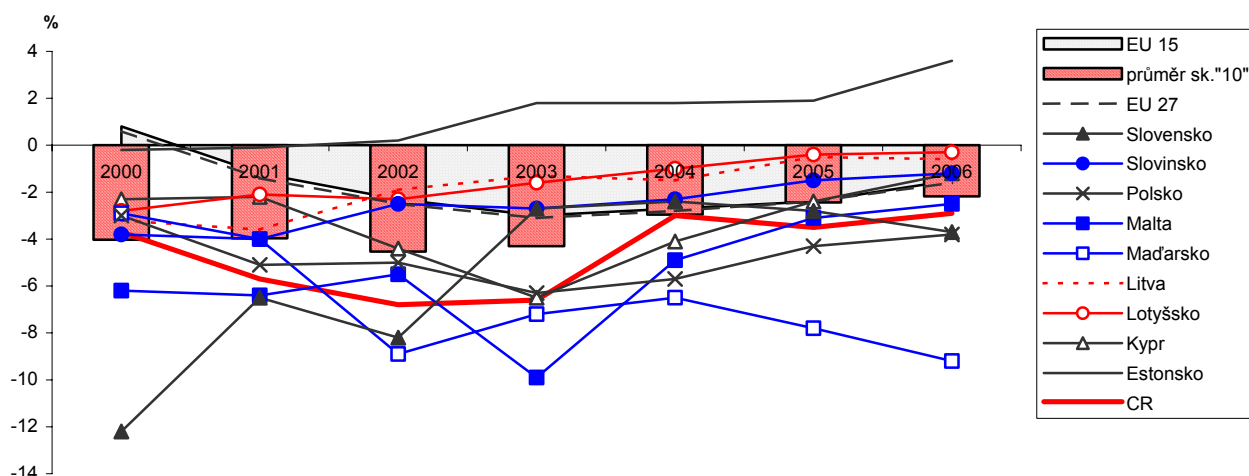
• **Největší pokrok v redukci schodku učinily Malta a Kypr**

Malta a Kypr měly podle údajů Eurostatu rok před vstupem do EU velké problémy s veřejnými financemi – jejich schodky v poměru k HDP byly ze skupiny „10“ nejhlubší (-9,9 %, resp. -6,5 % HDP) spolu s Českou republikou (-6,6 %) a Polskem (-6,3 % HDP). Maltě a Kypru se během tří let schodek zmenšil výrazně (o 7,4 p. b., resp. 5,3 p. b.), ovšem právě pro Maltu byl rok 2006 vůbec prvním, kdy se jí podařilo zdolat předepsanou hranici tří procent HDP.

V ČR se relativní deficit zredukoval méně výrazně, i když hranici maastrichtského kritéria splnila těsně v roce 2004 a 2006 (trajektorie udržitelnosti však není z vývoje posledních let příliš patrná). Polsko je i přes zmenšení schodku stále pod požadovaným tříprocentním limitem (-3,8 % v roce 2006) a konvergenční kritérium tedy během let po vstupu stále neplní i přes příznivou trajektorii. V případě Slovenska došlo ke zhoršení a překročení limitu v roce 2006 (-3,7 % HDP), poté co v předchozích třech letech tato země rozpočtové kritérium plnila. Je to o to nepříjemnější, že Slovensko je v „čekatelské“ pozici na přijetí eura (vstoupila do systému ERM II). Proti roku 2003 se Slovensku zhoršil deficit k HDP o jeden procentní bod. Mírně příznivý vývoj zaznamenaly i Lotyšsko a Litva, když dokázaly dále snížit své velmi mírně schodky veřejných financí (graf č. 34).

V této analýze však není řešena udržitelnost veřejných financí, resp. úroveň těchto relativních sald k HDP, která je z konvergenčního pohledu klíčová a souvisí s reformami především výdajové stránky veřejných rozpočtů jednotlivých zemí (se zvláštním zřetelem na povinné výdaje státních financí) a pokroku, který byl v zahájení a pokračování těchto reforem učiněn.

Graf č. 36 Vývoj deficitů veřejných financí k nominálním HDP zemí skupiny „10“ (v %)

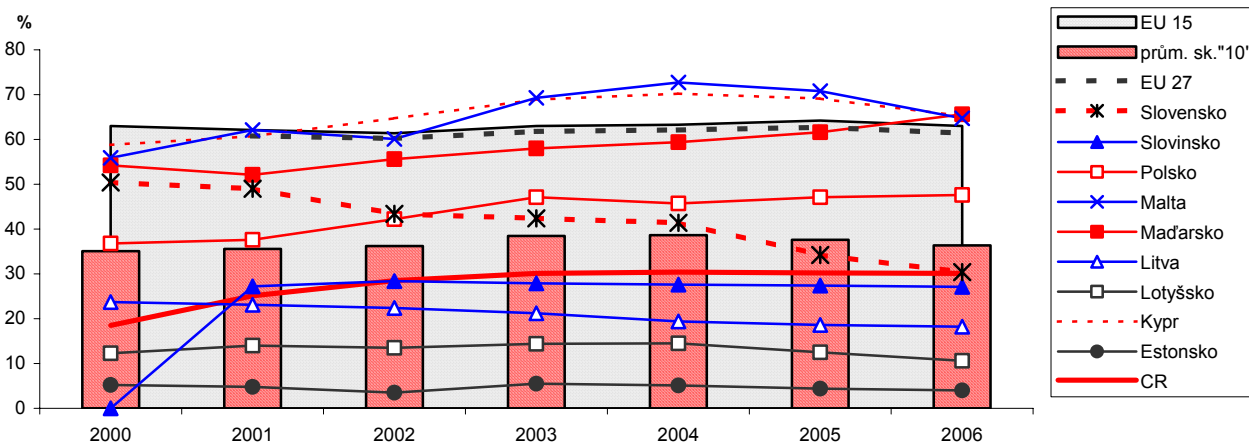

Pramen: Eurostat

- **Relativní zadluženost vlád zemí skupiny „10“ je menší než v EU 15**

Zatímco v ekonomicky vyspělých evropských zemích skupiny EU 15 stagnuje vládní dluh vztahený k nominálnímu HDP a je poměrně vysoký (toto uskupení jako celek by maastrichtská kritéria dluhu nespĺnilo), za deset nových zemí unie je patrný od roku 2003 mírný pokles zadlužení vládního sektoru. Plyne to v logice věci z redukce schodků veřejných rozpočtů, jak je uvedeno výše. Jestliže v roce 2003 činil dluh vládních sektorů těchto zemí 38,5 % HDP, v roce 2006 pak 36,4 % HDP.

Graf č. 37 Vývoj dluhu vládních sektorů k nominálním HDP zemí skupiny „10“ (v %)

Pramen: Eurostat, vlastní propočty